

دانشگاه مجازی المصطفیٰ صلى الله عليه وآله

معاونت پژوهشی و تولید

گزارش نشست علمی پژوهشی

عنوان نشست	بررسی خودکرامی اخلاق از منظر قرآن کریم
موضوع نشست	فلسفه اخلاق
سخنران	دکترم بائیل جوانی
دبیر علمی	دکتر حجت الله آزاد
زبان ارائه	عربی
زمان برگزاری	۲۲ شهریور ۱۴۰۰
مکان برگزاری	تحت وب
تعداد شرکت کنندگان	۸ نفر آنلاین
لینک دسترسی به محتوای نشست	https://live.mou.ir/pbi96j9pi2in/

متن نشست

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی خودگرایی اخلاق از منظر قرآن کریم

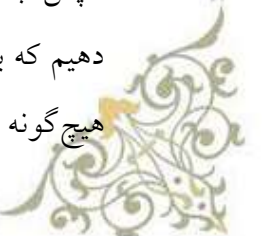
این نشست علمی پژوهشی در تاریخ ۲۲ شهریور ۱۴۰۰ توسط معاونت پژوهش تدارک دیده شد و به زبان عربی برگزار گردید

در زیر گزارشی از اهم موضوعات مطروحه در این نشست علمی ارائه می گردد:

از پرسش‌های بنیادی در باب اخلاق، چرایی پیروی از الزامات اخلاقی است. در پاسخ به این پرسش، سه نظریه هنجاری با تقریرهای گوناگون شکل گرفته است: فضیلت‌گرا، وظیفه‌محور و نتیجه‌گرا. نتیجه‌گرایان هدف اخلاقی زیستن را دستیابی به منفعت می‌دانند. آنان در پاسخ به این پرسش که چه کسی باید از نتیجه فعل اخلاقی برخوردار شود، دو رویکرد متفاوت را ارائه می‌دهند: خودگرا (منفعت فردی) و دیگرگرا (تامین منافع دیگران). با مطالعه آیات قرآن درمی‌یابیم که دیدگاه قرآن با خودگرایی اخلاقی سازگار و با مبانی انسان‌شناختی، غایت‌شناختی و اسلوب‌های تربیت اخلاقی قرآن و نیز با داده‌های روان‌شناسی همساز است؛ البته بخش بزرگی از الزام‌های اخلاقی قرآن مانند انفاق، ایثار، اصلاح میان مومنان، شفقت، بخشش، صله رحم، حق الناس و ... در ساحت جامعه تبلور پیدا می‌کند که در نگاهی سطحی، نظریه دیگرگرایی را به ذهن خطور می‌دهد، ولی با تأمل و ژرفنگری به مجموعه آیات قرآن، آشکار می‌شود که مهم‌ترین نقطه اتکای آموزه‌های اخلاقی قرآن، بهره‌گیری از خودگرایی انسان در جهت دیگرگرایی، جامعه‌نگری و نوع دوستی است و با تکیه بر این اصل طبیعی، بیشترین نیروی پیشران را در وجود مخاطبان‌شان به سمت دیگرگرایی و نوع دوستی برانگیخته است.

معنای خودگرایی اخلاقی

"نظام اخلاقی اسلام، با تعیین «قرب اختیاری به خداوند»، به‌عنوان ملاک ارزش فعل اخلاقی و غایت قصوای اخلاق، ضمن تأکید بر امکان جمع میان گرایش‌های یاد شده و با محور قرار دادن خداگرایی و توصیه به انجام هر کاری برای کسب رضایت خداوند، روش جمع معقول و مناسبی میان آنها ارائه می‌کند. سپس، با تمرکز بر این سه گرایش و با بیان ویژگی‌ها، مبانی و اصول موضوعه نظام اخلاقی اسلام، نشان دهیم که با محوریت خداگرایی و قرار دادن «قرب به خداوند»، به‌عنوان ملاک ارزش فعل اخلاقی، نه تنها هیچ‌گونه تعارضی میان گرایش‌های یاد شده وجود ندارد، بلکه تنها می‌توان با این روش، نوعی سازگاری

میان گرایش‌های فطری یا غریزی برقرار کرد. با توجه به اینکه انسان موجودی کمال‌جوست و در این راه، حدی برای خود قائل نیست، بنابراین در حوزه ارزش‌ها نیز به دنبال دستیابی به کمال است و چون در عالم هستی کمالی بالاتر از کمال مطلق یعنی خداوند وجود ندارد، مطلوب نهایی در نظام اخلاقی اسلام، تشبه به خدا یعنی قرب اختیاری انسان به اوست. اما در این زمینه، باید به چند مسئله توجه کرد: نخست اینکه، اگر مجبور باشیم میان این دو گرایش یکی را برگزینیم: آیا امکان دارد کسی با اختیار خود، خیر خود را فدای دیگران کند؟ دوم اینکه، آیا این دو گرایش به‌طورکلی، با یکدیگر منافات دارند، یا در برخی موارد با هم تزامم دارند، یا به‌طورکلی با یکدیگر سازگاری دارند؟ سوم اینکه، در صورت تزامم یا تنافی این دو گرایش و امکان ترجیح دیگرگرایی، کدام یک را باید ترجیح داد؟ در پاسخ به دو پرسش نخست، باید گفت: خودگرایان با ذاتی دانستن خودگرایی در انسان و اینکه ملاک ارزشمندی یک فعل، اختیاری بودن آن است، دیگرگرایی را غیرممکن دانسته، معتقدند: خودگرایی به‌طور طبیعی بر دیگرگرایی ترجیح دارد".

لقاء البحث العلمي

التحقيق في الأنانية الأخلاقية من منظور القرآن الكريم

بتقديم

سماحة الشيخ الدكتور هابيل جواني

بإدارة

الدكتور حجت الله آزاد

الإثنين ٦ صفر المظفر ١٤٤٣

13 Sep 2021

الساعة ٢١:٠٠ بتوقيت طهران

live.mou.ir/research

مع اصناف مباحة

الجمعة في الاجتماع

معاونت پژوهشی و تبلیغی

